

Kultur / **Bøger**

Blindgydefortællinger

Ljudmila Petrusjevskaja da hun gæstede Louisiana Literature i august. Foto: Louisiana Literature

ANMELDELSE / 03.10.15

Den russiske forfatter Ljudmila Petrusjevskajas er aktuel med sin anden roman på dansk. Hun opløser alle grænser og tager læseren med på en syret rundtur i 1990'ernes Moskva.

Louise Faldorf

Nummer Et, eller I andre muligheders haver er en kompleks fortælling om etnologen Ivan, bedre kendt som Nummer Et. Ivan arbejder med det fiktive folkeslag entterne og computerspillet »I andre muligheders haver«. Derudover introduceres shamanen, Nikulaj-oul, hvis urovækkende ordveksling med Ivan åbner op for et virvar af tanker og tale om sjælevandring, åndemaneri, kannibalisme samt fortællingen om en lille

polarræv. Scenen sættes for en blodig jagt gennem 1990'ernes labyrintiske Moskva, hvor en stakåndet Ivan møder både venner, fjender, familie og sig selv. Fortællingen udfoldes gennem et vandfald af løsrevne tanker, direkte tale, brevkorrespondance og spil.

Teksten går til tider i opløsning. Plotmæssige *dead ends* akkompagneres af sproglige blindgyder, der optræder som planlagte stave-tale –og slåfejl. De første halvfjerds sider føles som reststof af en fortælling der, forhåbentligt snart, tager sin begyndelse. Ord på ord på ord opstår, forsvinder og genopstår i nye formationer: Monologer forklædes som dialog og Petrusjevskajas forkærlighed for kringlet polyfoni udfordrer læseren gentagne gange. Sproget er tvunget ud af sin vante ramme og fortællingen følger med: Hvem, hvad, hvor, før, nu, dig og mig sammenflettes, nedbrydes og rekonstrueres på nye måder. Begyndelsesvist ligner det en respektløs pærevælling af ord, men der er snarere tale om et helt livs erfaring med sprog og derigennem en fabelagtig evne til at dekonstruere selvsamme. I den henseende kan man kun have beundring tilovers for Helle Dalgaard's oversættelse, der kommer ti år senere end originalen; Det kan, uanset hvad, ikke have været nogen smal opgave.

Ruslands historie trækker tråde igennem Ljudmila Petrusjevskajas liv: Fra Stalins regime, igennem 2. verdenskrig, over iskold kommunistisk ideologi til Sovjetunionens storhed og fald. I 1960'erne begyndte Petrusjevskaja, som på dette tidspunkt studerede journalistik, at skrive fiktion. Hun gjorde sig bemærket ved en skarp socialrealisme, der viser familie, individ og samfund fra en mindre flatterende side end tidligere set i russisk realismelitteratur. Petrusjevskaja bortcensureres igennem næsten tre årtier og først i 1988 får hun sin forfatterdebut.

Denne forklarings-golde roman skal næppe læses som hardcore politisk, ideologikritik. Romanen iscenesætter snarere den russiske tidsånd og stemningen oven på otte årtiers samfundsspsykose. Petrusjevskajas systemkritiske vilje bevises ved værkets interesse for Gulag-systemets koncentrationslejre, putinisternes fascination af bureaukrati og korruption samt terror, alkoholisme og selvmord. Petrusjevskaja siger om tiden efter Sovjet, hvor *Nummer Et* udspiller sig: »Rusland var en blindgyde, hvor man havde troet, at lykken straks ville indfinde sig når man kom fri af ideologiernes jerngreb. Men der var blot tale om en bevægelse fra én ideologi til en anden«. Petrusjevskaja realiserer altså blindgydesituationen som analogi over Ruslands og det moderne menneskes nuværende virkelighedsoplevelse. Derudover implementerer hun blindgyden som en del af værkets form. Når man som læser føler sig fortabt i teksten, er det fordi Petrusjevskaja vil det sådan. I forhold til kunsten, og derfor også værket her, er hendes pointe »...at blindgydesituationen er den lykkeligste, fordi fornuften altid arbejder på højtryk foran en mur«. I dette tilfælde må enhver læser således opleve sig selv som umådelig lykkelig.

Det er ikke kun fortællingen og sproget der går i opløsning. Selv kroppen er let foranderlig og sjælen flytbar. Det tydeliggøres ved naturens indtrængen i menneskekroppen: »Jeg kaster is op. Med stort besvær bliver isen presset ud af anus, som det dog skærer! Og i samme nu bevæger det sig modsat: ind i endetarmen som et skruesving. Det flænger sig vej gennem anus op til leveren. Og i samme nu skubber det tænder ud, det vokser ind i ganen, det gnaver, det gnaver overalt«.

Det mytiske og/eller mystiske behandles ganske alvorligt, selvom både entterne og computerspillet er fiktive. Fiktionalisering er et gennemgående tema i Petrusjevskajas forfatterskab, hvor det imaginære beskrives minutiøst og langt mere virkelighedsnært end selve virkeligheden.

Petrusjevskaja insisterer på, at hun fortrinsvis skriver komedier og *Nummer Et* har også morsomme indslag, som eksempelvis Onkel Vanja der ikke kan sige *!*: »Men vandhanen jøber. Hun vil ikke jukke smedene ind, aje ved, at hun overhovedet ikke vil jåse op for dem«. Tonen i Petrusjevskajas forfatterskab er sort, sarkastisk, næsten absurd på den Beckett'ske måde, mere end egentlig latterfremkaldene.

Eksempelvis med de finurlige titler: *There once lived a girl who seduced her sister's husband, and he hanged himself: love stories* (2013). Eller *There once lived a mother who loved her children, until they moved back in* (2014). Petrusjevskaja spiller på det absurde og groteske som implementeres på hendes egen ligefremme facon. Hun gør, som hun selv synes, skriver som hun selv vil og bemærker ikke de kritiske røster, når hun synger Edith Piaf på Moskvas mindste musikscener.

FAKTA

Ljudmila Petrusjevskaja,

forfatter, redaktør,
journalist, anmelder,
oversætter,
manuskriptforfatter,
visuel kunstner,
ædelmetalsmed, og
senest sangerinde.
Bosat i Moskva.

Nummer Et eller *I andre muligheders haver* blev i 2011 nomineret til ekstraordinær Bookerpris i 2011. Seneste danske udgivelser: *Nummer Et* eller *I andre muligheders haver* (2015) og *Der var engang en kvinde, som ville slå sin nabos baby ihjel* (2014).

Nummer Et eller *I andre muligheders haver*
Af Ljudmila

Petrusjevskaja 2004
(da. 2015)
Forlaget Vandkunsten
255 sider, 299,95 kr